

zerkesztési iroda
Sepsi-Szentgyörgyön
a ref. kollégium épülete-
ben, hová
a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

Kiadó hivatal:
POLLÁK MÓR
könyvnyomdája és könyv-
kereskedése,
hová a hirdetések és
előfizetési pénzek
bérmentesen intézendők.

NEMERE.

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági lap.

A „Háromszéki házipar-egylet” és a „sepsi-szentgyörgyi önkéntes tűzoltó-egylet” hivatalos közlönye.

Megjelenik ezen lap hat-
köt kétszer:
csütörtökön és vasárnap.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTEK
Helyben házhoz hordva, vagy
vidékre postán küldve
Egész évre . . . 6 ft — kr.
Fél évre . . . 3 ft — kr.
Negyedévre . . . 1 ft 50 kr.
Hirdetmények díja:
3 hasábsos petit-sorát, vagy
annak helyett 6 kr.
Bélyegdíj külön 30 kr.
Nyitólár sora 15 kr.

Az erdélyi gazdák sepsi-szentgyörgyi vándorgyűlése.

— aug. 12.

A „Nemere” 64-ik számában olvastam a deési kiállításról. Mindenek előtt megjegyzem, hogy a deési gazdasági kiállításnak a sajtó terén sokkal tevékenyebb missionáriusai működnek, mint a sepsi-szentgyörgyinek. Nem latolgatom ennek az okait de azt gondolom, hogy az érdeklődés fölkeltésére szánt módszerek közül a leghatásosabbat, mert nyilvános, a sajtó útján való gyakori figyelmeztetéseket nem kellene másodrangú kelléknek tekinteni az erdélyi gazdák részéről sem. Én ismerem népünket. Jól tudom, hogy a mozgás nem előnyös oldala. Őseitől vett hagyományos életmódja, élete rendes folyásából nem könnyen engedi kizavartatni magát. Minden oly lépések, intézkedések iránt, melyek erre céloznak, bizonyos gyanakvó tartózkodással annyira közönyös, hogy igen gyakran lethargikus álomba szenderül akkor, midőn mások a tevékenység küzdterén izzadnak. A mi népünknek igen sokat kell beszélnünk, sokat kell magyaráznunk az ébredés korszakáról, a civilizáció megindult áramlatáról, míg az eszmét, az írást mert új, befogadja, míg a mozgalommal együtt haladni kedvet érez magában.

Ezért tartom én szükségesnek a sajtó gyakori figyelmeztetéseit. S különösen a szóban levő tárgynál nem tudunk annyit beszélni, a kérdést oly különböző oldalról annyiféleképp megvilágítani, hogy az sok lehessen. Ezért kérem én az erdélyi gazdák vándorgyűlését intéző bizottságot arra, hogy az ország minden részeiben ismertessék meg a gyűlés célját a legbiztosabban, intézzenek felhívásokat a hazai részek legutolsó zugába is, mert csak így sikerül megközelítenünk a célt: gazdasági állapotunk javítását közös erővel elősegíteni.

Jól tudom én, hogy mi par excellence iparos állam nem lehetünk, de be kell bizonyítanunk, hogy a termelő képesség mellett haladni is tudunk. Azért lett felkarolva az ipar mai napság egy és

ugyanazon időben a mezőgazdasággal. A productív erő nálunk nem hiányzik, csak bizonyos lökésvan szükségünk, mely hagyományos ódságunkból bennünket kimozdítson. A kormány ereje erre nagyon gyenge. Örülhet, ha a politikai változtatások hullámai el nem temetik idő nap előtt; hogy maga minden idejét csupán ennek megoldásában töltse el, az ellen tesznek és munkálnak országos vezérünk elég dicséretes buzgalommal. Nincs tehát egyéb hátra, mint hogy a társadalom vegye kezébe saját ügyét s gondoskodjék ezentul magamagáról nagyobb buzgósággal, mint eddig.

Részemről csodálkozással s némi szomorúsággal is tapasztaltam, hogy még itt, Háromszéken sem sokat tudnak az októberi gazdasági kiállításról. A hol a vidéken megfordultam, igyekeztem felkeltetni az érdeklődést ez irányban s önként alig hinnék el, hogy több gazdával, értelmes azt emberekkel találkoztam, kik egyáltalában azt sem tudták, lesz-e és mikor lesz nálunk gazdasági kiállítás? Hát nem szomorú állapot ez? Nem szomorú tanúsága népünk közönyösségének gazdasági viszonyaink emelése iránt?

Én félek a kiállítás eredményétől. Lehet azonban, hogy később az intéző körök nagyobb tevékenysége s népünk érdeklődése folytonos ébrentartása által több mozgalmat konstatálhatunk. Adja az ég!

Visszatérve már most a deési kiállításra, nem titkolhatom el a feletti megütözésemet, hogy Deés városa egy specialis kiállítást, mert olyan jeleggel kell bírnia, miért akar országos kiállítással emelni? Miért kellett azt majdnem egy időre tenni a sepsi-szentgyörgyi kiállítással? Ám ha felületesen vizsgáljuk a dolgot, nincs benne semmi veszedelem. Az erdélyi gazdák vándorgyűlése október 2-án lesz, a deési pedig október 18-án. Sőt a két kiállítás közelségét célszerűen is fel lehet használni mondják ők, mert az itt kiállított cikkek nagy részét Deésen még egyszer be lehet mutatni.

Csak hogy a két kiállítás még sem eredményezhet sokat kívált akkor midőn mindkettő országos értékű akar lenni. A kiállítások természetével, az azokkal járó nehézségekkel tisztában van, az tudni fogja, hogy a kiállított tárgyak költöztetése nem oly könnyen történik, hogy a ki Deésen akarja terményeit bemutatni, az semmi esetre nem fogja cikkeit előbb Sepsi-Szentgyörgyön kiállítani: szóval egyik rontja a másikat. S ezt nem lett volna szabad Deés városnak tenni most, vagy ha megtette, maradt volna kiállításával megyei viszonya korlátai között s ne terelte volna azt olyan széles térre, a mely őt, a vidéki kiállítást egyáltalában nem illeti meg. Nem akarok vádaskodni; de br. Bánffy Dániel ur öccsellentíjja sokkal szorosabb viszonyban van az erdélyi gazdasági egylettel, a gazdasági élet általános javítását sokkal inkább szívén hordozza, minthogy a dobokamegyei kiállításnak általános jellegével közkáztatni akarná egy erdélyi gazdasági egyetemes gyűlés és az ezzel egybekötött tárlatok prosperálását. Erősen meg vagyok győződve, hogy excellenciájának nem ez volt a terve s hiszem, hogy tekintélyes befolyását fel fogja arra használni, miszerint a deési kiállítás maradjon meg pusztán megyei kiállításként.

Ezt annyival is inkább merem hinni, mivel ismerem ő excellenciája fenékelt gondolkodását. Hogy az ottani missionáriusok s köztük Havas Gyula ur tulbuzgóságuk által elkaparta, mindent feláldoznának a deési kiállításért, azt nem rovom fel nekik bűnül. Csupán a buzgóság mellett egy kis érettebb megfontolást vártam volna tőlük. Havas Gyula ur hibáztatja az erdélyi gazdasági egyletet, holott a deési kiállítás intéző körök követték el a legnagyobb tévést akkor, midőn senkit meg nem kérdezve, senkit meg nem hallgatva országos kiállítást rendeznek egy másik mellett.

Jövőre szolgáljanak az itt elmondottak tanulságul.

Egy bizottsági tag.

TÁRCA.

A „székely” név.*)

A székely név: külön nemzeti név s a székely nemzet, mint a magyarokkal önként egyesült szövetséges nép: szabad, nemes és szent korona tagja volt. „Mű is a kutfőhez, tudniillik királyunknak kegyelmességéhez és Magyarországnak segítségéhez, kinek mi is tagjainak hivatattunk, vagyunk is, illendő orvosságért mehetünk.” — mondja magáról az agyagfalvi 1500-ki nemzeti gyűlés végzősei közt maga a székely nemzet.

A székelyek eredete kérdésében Ranzánó, Fasseking, Stilling, Pray, Schlözer, Benigni, Schuler, Engel és Hunfalvi által felállított különböző nézeteket, az azok ellenében önként keletkező reflexiók, s az előre bocsátott idegen történeti kutfők által fenntartott töredékes adatok világánál véve vizsgálat alá, elfogulatlan szemmel lehetetlen fel nem ismerni, hogy bármily leleményes érveléssel s merész kombinációkkal legyenek is az érintett elnevezések támogatva, mégis csak hypothetikus maradnak, melyekben együttvéve sincsen annyi történeti valószínűség mely a Növétlen jegyző azon állítását, hogy a „székelyekelőbb Attila népe voltak,” vagy a székely krónika azon hagyományát, hogy „Attila nemes Scythia népétől vették nevüket és eredetüket” — csak megingatni is képes lehetne.

Ellenben a hazai krónikák hitele és a székelyek hun-scytha eredetisége mellett, a felhozott kutfők, a hagyományokat támogató nyomós bizonyítékokat szolgáltatnak s mindkettőt a történeti igazság védpaizsa alá helyezik.

Nem kevésbé fontos érveket szolgáltatnak a hazai krónikák közleményei és a székelyek scythia hun eredetisége mellett: a székely nemzeti hagyomány. A Székelyföldön találtató scythia-hun

emlékek, a székelyeknek a magyarokétól sokban eltérő ősi intézményei s e népek, székely nemzeti név alatt össze tartozandósága tudatában mult emlékei, érkei és érzelmeiben elejétől fogva minden időben kifejezésre jutott, és a testvér magyar nép részéről is elismert s névleg és tényleg évszázadokon keresztül érvényesített külön nemzetsége.

A székelyföldön található hun scythia emlékek röviden felsorolva a következők: a) a szent-ábrahámí roge a dákoknak a scythák által kiűzéséről s az arany eke és szarvasoknak az Ing-patakába történt elrejtéséről, mely régebben travestálva bár, lehetetlen az arany ekéről Herodot által fenntartott s fenebb érintett scythia hun emlékre nem ismernünk; b) továbbá a hunok nyelvéből fennmaradt „vár” a „vadan” szavak, melyek a székelyek nyelvében ugyanazon értelműek, mint voltak a hunoknál: Balambér nevű falu a Maros partján a hasonnevű hun vezértől; d) a mai néven Várfalva, régi oklevélí néven Thurawár nevű aranyosszéki falu fölött ma is látható. — Thurawár nyomai a hagyomány szerint Turdáról Attila ösatyjáról véve nevét, továbbá az ezzel kapcsolatosan felemlített: Torda, Sordos, Tordátfalu nevű helynevek; e) Udvarhely Attila egy ideig való s a rabonbárok későbbi székelye; f) a közel Segesvár közelében Attila-halma, Attilabarlang nevű helyek. g) A Boudszákytárol, a székely Örölő nem Buda-ágaról vagy a székely krónikában fenntartott hagyomány szerint Attila testvére Budáról nevezett udvarhelyi és etédi két Boudvár; h) Csele tornya Csele hun vezértől; i) Rika erdeje, mely Attila neje Ráka vagy Krékától vette volna nevét; k) az ugynevezett hun- vagy hunárka, melynek nyomai Udvarhely és Háromszéken keresztül a Bodza-szorosig felfedezhetők s általában a népvándorláskori számtalan emlékek; l) a régi székely nevek, melyek hun scythia eredetűeknek tartatnak mint: Agh, Abod, Apor, Benec, Barra, Boda, Bank

Benkő, Bakcsi, Bardóc, Bacó, Bód, Bora, Bu, Beke, Bedő, Bodor, Bomhér, Biás, Bongor, Coma, Cike, Cikó, Caky, Csató, Csulak, Csobot, Csipor, — Csupor, Csala, Csog, Csere, Csukor, Dürkő, Demes, Dózsa, Dacó, Dáné, Damo, Donát, Dulló, Ethe, En, des, Firtos, Fodor, Fűzi, Fóris, Fetés, Finta, Goró, Gecő, Gálna, Gégő, Gyönös, Gönc, Gidró, Hodor, Imecs, Inak, Ika, Jó, Jenő, Jakucs, Kádár, Kandal, Kálnok, Kölne, Koréh, Konceas, Kaján, Kolca, Kele, Keménes, Lőfi, Léta, Lac, Laz, Lóki, Molnos, Mikes, Matis, Orbok, Oley, Pakot, Pócsa, Pető, Zonda, Zsakó, Zambó, Vida, Vaska, Vargyas, Vorgyas, Vég, stb.

Hunkori emlékek, vehető továbbá m) a Theodosius-féle aranyok gyakori s már több ízben mennyiségben történt találása, mely aranyokkal Theodosziosz Attilának adózott; n) és a hun-sytha irmodor, melynek történeti emlékezetét Kézaitól fogva legrégibb íróink fenntartott s kézzel fogható bizonyítéka a Csik-Szent Mihályi csik-szentmikulósi s az enklai egyház felirataiban a jelenkorig maradtak fenn, melynek eredetét nézve, a mit a régi hazai krónikákban és íróinknál fennmaradt hagyomány részint Scythiába helyez, részint fajkon elődeinknek a hunoknak tulajdonít, — Szabó Károly jeles tudósunk megjegyzi, hogy az a magyarok Európába költözését megelőzőt korra s a magyar ősi északnyugati ázsiai honába helyezendő s hogy továbbá ezen írásnak a székelyek közötti fennmaradása — mert történelmi adataink és emlékeink azt hazánkban csak a Székelyföldön hirdetik divatoztattak — azon szóhagyományt támogatja, mely szerint a székelyek — részint — Attila hunjainak maradványai o) Több helynév, főleg a Kénos és Págas székely falvak nevei, melyek a „per media viscera scinderentur” és a „per media viscera transfigatur” — hun székely sanctiojok rehatásának színhelyeül szolgálván, nevűtet hagyomány szerint innen vették. Végül p) a tjtutról (hadak-utja) szóló Chaba-monda, mely hagyomány-

A „Novoje Vremja“ keserű könnyeket hullat, hogy az oroszok kivonultak Kelet-Ruméliából, lamentál, hogy mit tesznek most az európai hatalmak, hogy az utolsó orosz katona is kivonult. Hogy bűnbakot találjon, neki rotni Bismarcknak s több aztán nekünk. Sir a bolgár fejedelemség sorsán, állítván, hogy az komoly válságba került, mert hiszen a basibozukok átlépték határait s garázdálkodnak. Philippopolisban nagy a nyugtalanság. Sőt a parányi magyar politikusok is fenhordják fejüket s kijelentik, hogy most a keleti ügyeknek egészen másnemű rendezése kezdődik, mely tökéletesen ellenkezik azzal, melyet Oroszország s az orosz sereg győzelmei adtak a Keletnek.

Bécsből jelentik a „Standard“-nak e hó 4-ről: Ámbár a hivatalos és nem hivatalos jelentések szerint aug. 3-án befejeztetett a Balkánfélsziget kiürítése, de a kiürített vidékek állapota éppen nem kielégítő, mert az oroszok eleget hagytak hátra az elégedetlenség növelésére. Azt senki sem tudja, hogy mennyi hadiszerítet vittek haza magukkal. Vannak a kik azt állítják, hogy nemcsak a szerveződések részére lehetnek száma, ámbár ezek száma sem lesz kevés, ha valóság az a hír, hogy Szerbia, Montenegró és Bulgária szövetség kötése véget ért a tárgyalás. E hírek napokint szaporodnak és olyan forrásokból származnak, a melyek nem hagyhatók tekintet nélkül. Ezenkívül nyilvánosan beszélnek, hogy Oroszország nyolc millió töltényt ajándékozott a kelet-ruméliai tornászgyuleteknek.

A novobazári szandzsák megszállását illetőleg a következőket írja a „Fremdenblatt“: A vegyes bizottság még nem érkezett tevékenységre, annál kevésbé kezdhet meg működését. Mindaz a jelentés kora tehát és alapatlan, a mely azt hirdeti, hogy az osztrák magyar kormány már meghatározta a novobazári szandzsák bizonyos pontjai megszállásának módját és idejét. Minthogy az irányadó körök ragaszkodnak azon elhatározásukhoz, hogy a bizottság, illetőleg a tagoknak külön előterjesztendő véleménye legyen irányadó és az egyedüli alap arra nézve, hogy egyáltalában megtörténjék-e az okkupatio. Mint hogy pedig a bizottság még meg sem kezdte működését és annál kevésbé dolgozhatta ki jelentését, e fontos kérdés megtörtént eldöntéséről szó sem lehet.

Szerajevóból jelentik a bécsi lapok: Huszni pasa török meghatalmazott, továbbá Samonig ezredes és Milinkovics őrnagy eddigi érkezése csak a megszállás előleges kérdéseinek megvitatására szorítkozott, aztán pedig a csapatok elszállásolásra és élelmezésére. A boszniai várakban talált hadiszerek visszaadása is szóba jött, de eddig sem ebben, sem más kérdésben nem állapodtak meg egybe. A vegyes bizottság elindulása nincs megállapítva.

A török biztos föllépése a legjobb benyomást teszi. Ma új utasításokat kapott Sztabulból.

A „Neue Freie Presse“-nek Ruscukból jul. 5-kéről írják, hogy Bulgária kiürítését nagyjában befejezték az oroszok, de még igen sok elmaradozó van ott.

Ezeknek elszállításáról úgy látszik, nem gondoskodtak jókor és minél többen hagyják el Rusz-

csukot, annál több érkezik oda Bulgária belsejéből. A napokban több uszályhajó vitt a Dunán lefelé katonákat, g-iken reggel ismét és még számos ló vár hajórászállításra, ámbár ez utóbbi két hónapban ezerszáma árvereztek el lovakat. Hasonlóképpen a hadiszerek egész tömege maradt még itt, továbbá sok beteg, mert nincs elegendő szállítási eszköz. A város utcái telve vannak mindenféle fegyver-nemhez tartozó katonákkal és tisztekkel: de legfelfutóbb az, hogy két orosz páncélos hajó és két hadi csavargőzös is horgonyozik a pályaudvar kikötője előtt.

Az orosz kormány is tudtul adta a nagyhatalmaknak, hogy e hó 2-ikán az orosz csapatok kiürítették a Balkán-félszigetet és felhatalmálta ezt az alkalmat, hogy megemlékezzék a berlini szerződés végre nem hajtott pontjairól.

Minthogy a görög kérdést Franciaország vette kiváló pártfogásába — mondja az orosz jegyzék — mindenek előtt a berlini szerződés 23. cikke jöhet itt tekintetbe, a mely európai Törökországnak a berlini szerződésben határozottan meg nem említt tartományaiiban életbeléptetendő reformokról szól, a melyeknek végrehajtására különben az angol kormány is sulyt fektetett és eddig is, persze siker nélkül, sürgette a portát. A hatalmak közös törekvéseinek mindamellett sikerülni fog köteleseinek teljesítésére bírni a portát, a mire bizonyára legalkalmasabbnak látszik a jelen pillanat, minthogy Macedoniában is megszűnt a fölkelés: a kelet-ruméliára vonatkozó compromissum, mind e ideig bevált és tanácsosnak látszik szilárdul ragaszkodni ahhoz és az ottani viszonyok lassu jegecedését nem akadályozni meg valamely megfontolatlan lépéssel.

Gróf Zichy Jenő levele gróf Karolyi Gyulához

a hazai iparpártoló mozgalom érdekében

A „Magyar Iparosok Lapja“ után gróf Zichy Jenőnek az iparpártoló mozgalom megindítására vonatkozó és gr. Karolyi Gyulához intézett nagy-érdekű levelét, melyet e mozgalomban a kezdet első határozó lépésének tekinthetünk, az alábbiakban közöljük.

Minden olvasónak figyelmét külön is felhívjuk e nagyfontosságú levélre, mely élelken tanusodik gr. Zichy Jenőnek a hazai ipar fejlesztése iránt táplált meleg rokonszenvéről és azon lelkesedésről is, melyet a nemes gr. a reá, mint hivatott vezérre váró nagy munkához hozzáfogott. De szólni maga a gróf ur:

Székesfehérvár, jul. 30.

Kedves barátom!

Kiállításunk bevégezve. Annak már csak utónapjait éljük. Szép és sikerült volt. Semmiből 30.000 frtnyi plus és még az általam Budapest fővárosának a jövő kiállítás számára odaajándékozott összes szekerények és állványok (testvérek között megérnek 10000 frt.) Ez oly rezultátum, mely annál inkább megelégedőbb, mert a kiállítás külső tekintetében is kielégítette még a kényesebb igényeket is. Nous avons fait tout cela rondement minden pazarlás és minden fukarkodás nélkül! Életemnek két és fél évét szenteltem ez ügynek,

szerülék a következő szép regében tartotta fenn a hun-székelyek évszázados viszontagságos önfentartási küzdelmei emléket.

„Fogyaték népevel hátrált Csaba, — így szól a rege — hogy az elvesztett hon visszaszerzésére ázsiai rokonaival egyesülten térhessen vissza, Etelek fínt kardját — mert így hagyja a jóslat — a tengernek habjaiban tisztára mártván, annak büvérejét visszakeltében majdan támaszul szolgálándót, elváláskor áldoznak tűz, víz, lég s földnek, s a távozók megesküsznek fenyegető vész idején segítséggel fordulni vissza a világ végéről is. Am alig haladtak a havas aljaj, már a lakó népség felemelkedik a maroknyi székely ellen: de megrendül a föld, megrázkódnak a fenyők koronái, s hirtül adják a vonulóknak társai veszedelmét; a hadak egyrésze visszafordul s meglepővén pozdorjakként szórja szét az ellent. Egy év múlva ismét megirigylük a völgyek lakói a székely nyugalmat s fenyegetői sergelyekkel! de a patak síkoltva szalad a folyamba, folyam a tengerbe: hirt visznek: a segély nem késik s a székely ismét mentve, az ellenség vesztve lőn. Három év múltán új nemzeti segély veszik ismét körül a székelyt s küzdelem felel ki élet és halálra. Már a szél is alig érte a Görögország tájára eltávoztottakat, de mégis a puszták viharának adván társul magát, megtalálta őket messze délkeleten s harmadszor is győzelmet vívnak feleiknek. Sok idő folyt le azután; a magyarában elültetett díófák agg törzsekké nevedtek a fiak megvénültek s unokák lettek fegyverhordó bátor férfakká. Szorgalom a rengeteget kies teleppé, hosszú időzés az öröklőmást hazává alakította át, s nem volt ki merje háborítani a székely tüzihelyet, kinek védelmére saját erős karja s ismeretlen segítő seregek megjelenése késnek látszott. De végre is kitör a szomszédok régi gyűlö-

lete a nyelv és szokásban egyedül álló székely elen; megszámlálhatlan nép kel föl kiürítésére s a bércecs kis hazát minden oldalról ostromolják. Dicsően vív a székely, de már-már lankadoz a tulnyomó erő ellenében. A segély messze van, tán feledésbe is mentek s az elszáadt hű társak rég a földben alusszák álmaikat. Csak a székelyek csilaga nem szunyadoz s megemlékezzve az áldozatról, az esküről, lobogva viszi a hirt földről az égi csarnokokba. Már itt lent az utolsó csata kőszül, maroknyi nép az ellenséggel szemközt, midőn egyszerre paripák dobogása és fegyverek moraja hallatszik s fényes hadak némán vonulnak éjente az égen fölfelé: a dicső harcátársak, kik háromszor jövének segítségre, most negyedszer, mint hallgatag szellemek hosszú sorban nyomulnak a csillagos égen keresztül feleik segédelmére s leszállnak ott, hol a kék boltozat ama havasokkal ölelkezik. Nincs halandó erő, mely megállíthatna a halhatatlannal, rémülés szállja meg a tenger ellenségét s futnak mindenfelé, többé hátra sem tekintenek. Azóta áll a székely háborítlanul s nem sokára véget ér hű örökösök, midőn a végelkötözött hű unokáikhoz mint kalauz csatlakozva, öröksőket széles Magyarhont visszafoglalják. A fényes hadak ösvénye pedig, melyet jöttökben s visszatérőkben taposának, eltörölhetetlen maral az ég boltozatán az ő lábaik és lovak patkóinak nyomdokai, az mit derült éjféleken, mint tejfehér szalagot, látsz tűn dökleni a magasban, s melynek neve azon óráról fogva hadak útja a székelyeknek, melyre tekintve, megemlékeznek öksabáról és apjáról Etelelől.“

Vége.

nem gondolva sem a lenézés el, sem a gunynyal és mosolylyal. Még akkor sem jöttem ki a konceptusból, a midőn egy itteni lap úgy szolt rólam hogy: „a mi bolond grófnak reánk akarja uszítani a hazai összes ipart és elvesztetni iparosainkkal azon csekély tért, a mit eddig birtak“ s így tovább!

Nem gondoltam vele. Céloom ki volt tűzve és azt szem elől nem vesztve, meg voltam győződve, hogy habár merész volt vállalatom, azért teljes sikerrel fogok aratni! S így volt. Mert az igaz akarat a becsület munkával párosítva mindig győz. Vouloir c'est pouvoir! És a bolond grófot most dicsőítik... A mikor kételkedtek erőmben, a midőn kigunyoltak, nem gondoltam és nem tördtem ócsárlóimmal és most, hogy dicsőitene, nem veszem el a sok tömjén közepette a fejemet! Örvendek és meg vagyok hatva az összes nemzet elismerése által, de többet ér ennél azon egyedül megnyugtató érzés, hogy kötelességemet teljesítettem, hogy becsületesen megtettem, a mi csekély erőmtől kitelt! De azért egy successusért még kibizakodva nem szabad lenni. Nem szabad, hogy az más legyen reám nézve, mint serkentés újabb és újabb munkálkodásra.

Csak hogy mindig egyedül dolgozni egy kissé bajos, majdnem lehetetlen.

Szegény boldogult Széchényi Istvántól egy reggel azt halottam, hogy: a ki tulbecsüli erejét, az számár, a ki pedig erejét föl nem ismeri és föl nem használja, az gyáva! Drasztikus kifejezés, de igaz.

Végteére csak úgy gyarapszik egy nemzet, ha annak minden egyes tagja a maga ereje szerint dolgozik s így rója le az emberi társadalom iránti kötelességének reá eső részét. S minthogy azon munka, melybe ez ősszel akarok még belekezdeni és melyhez az előmunkálatokat már most készíttem, hazánkra nézve még szásszorta nagyobb és fontosabb, mint a minő volt a befejezett orsz. kiállítás, szükséges, hogy körülnézzem barátaim és jóakaróim (bár vajmi gyéren vannak,) sorát és azon kérdést illetőleg a közjólét, e szegény agyonparlamentizált nemzetünk nevében azon kérdést intézzem hozzájuk: akartok e velem jönni, segíteni e szegény ország számtalan bajának orvoslásán? Hiszen mi mindnyáján édes hazánk gyermekeit vagyunk és ha rajta segítünk, magunkon is segítünk! Csak hogy azt ne képzelje senki, hogy pusztá szóval, szép frázissal lehessem egy országot megmenteni. Munkálkodni és áldozni kell ott, nem pedig beszélni. A beszédhez — nem mondom, hogy nem értek, de ehhez nincsen kedvem, ahhoz csak a kényszerűség vezet! De dolgozni és áldozni igen is tudok és fogok mindig tudni, anynyit a menyinyit elbírok és néha talán még többet is annál.

A szép frázis ölte meg hazánkat és megvalom ösztönte, a mikor egy ilyen frazzórral találkozom, megszáll a bizalmatlanság. Azt hiszem mindjárt meg akar csinálni.

Senki oly nagy bolondja nem volt a „nagy hazafiaknak“, mint én. Valamennyi 861-iki, 65-iki 68-iki országgyűlési hazafias szónoklatokat dagadó kebellem hallgattam végig, minden szavukat szívaranyknak vettem! Csupa hazafiság, önzetlenség. Csupa Cató! Quelles illusions, et quelles desillusions! A java, mert volt köztünk egy pár, a ki csakugyan úgy gondolt is, ahogy szolt, mint pl. Dessewffy Emil, Kazinczy Gábor, Deák Ferenc, a java — mondom — elhullott és maradtak a... stb.

Szegény hazám!

Gondolj vissza édes Gyulám azon napokra, miket szegény Széchényi István mellett töltötünk kint, Döblingben. Enlékezéssel intó szavaira és ne hadd el magad, ne hadd nemzedet! Végteére gyermekkorú barátok, közel rokonok, tanulóársak utazótársak valánk együtt! Kihez szójak most, egy nagy, hazafias munka megkezdése előestéjén ha nem Hozzád!

Nemzetünk — bármennyire hangoztassa is egy pár „nagy hazafi“ a demokracia legszélesebb értelemben felfogott elveit — arisztokraticus érzelmű nemzet. A szerep kiosztásánál a magyar arisztokraciának jutott a legnemesebb vezérszerep. És bár sajnos — az ifjabb nemzedék nagyon is elfajzott, eltörpült, elnémetesedett és elfranciásodott, úgy mégis mindennek dacára — ha látja a nagy tömeg, — hogy valamelyikünk igaz magyar szeltemben indulva, egy becsületes országos, közhasznú munka teljesítésében fáradozik, azt készek azonnal a

támogatni a legőszintebben és — a mi fő — önzetlenül!

Hidd el, nemzetünk zöme roppant sok józan észszel, itélettel és emberismerettel bír. Nincs az a vizsgáló bíró, a ki oly hamar fölismerne a swindlert, mint a mi leggyengébb — iparosaink. Ellenben az őszinte hazafias érzületből eredő igaz ez — reájuk döntő hatással bír. Nemes faja ez nemzetünknek és mint ilyen, kész minden nemes és jóért hevülni és azt minden tőle kitelhető módon pártolni.

Nem akarom soraimat túlságos hosszúra nyújtani. Megunhatnád. Pedig az unalom és neveltség, a két legveszedelmesebb ellenségünk. Röviden kimondom, hogy én kereskedelmünk és iparunk, nemkülönben gazdasági viszonyaink teljes és győztes átalakításának eszményét dolgozom és ez iránt egy rendszeres tervezetet fogok az őszre előterjeszteni.

Tudom hogy nagy, óriási a vállalat, de hát én úgy tartom, ha akad egy pár becsületes hazafi akkor, de csakis akkor megmérkőzhetünk vele. És ha az eredmény nem is leendő azonnal észlelhető, úgy áldani fog a késő utókort, mert többet tettünk száz parlamentnél, mert megmentettük a hazát saját maga elől, saját magának. Megóvtuk a végenyestől! Megmentendjük vagyoni bukásának elhárítása által nemzeti jellegét, és — megvetettük ez által későbbi időkre függetlenség alapját.

Ez teladatumk. In plus, in moins!

De ehez névleges és tényleges segélyre van szükségem. Másokra, — pro prima intrada — nem gondolhatok, mint gyermekkorai bajtársaimra.

Ott álltok Ti, még mindketten intakt, tisztán és becsületesen. — Én régi elveimhez hű maradvam méltó vagyok hozzátok úgy mint Ti ketten hozzám! A mit Károlyi Gyula, Széchenyi Béla és Zichy Jenő igazán akarnak, a hol minden tettük és szavuk semmi más nem fogja vezényelni, mint az igaz és őszint hazafiai igyekezet, azt az ország fölkarolja és azt — habár küzdve — (hiszen küzdelen csak az igaz élet és nem is szép az élet küzdelem nélkül) — győzelemre vezetendi!

Ez meggyőződésem.

Olvasd el kétszer is e levelemet és aztán felelj igaz, őszinte barátodnak:

Zichy Jenő.

Programmja

a „Székely művelődési és közgazdasági egyesület” 1. 1879. évi szeptember 2-án kezdődőleg Csik Szerednű tartandó nagygyűlésének,

1. Elnöki megnyitói beszéd.
2. Titkári jelentés az egyesület évi működéséről.
3. Pénztárnoki és számvizsgáló bizottsági jelentés.
4. Központi választmányi 3 tag kisorsolása és választás.
5. Számvizsgáló bizottság választása.
6. Választmányi javaslatok;
- a) Az alapszabályok általános revíziójára vonatkozó előterjesztés.
- b) „A Székelyföld közművelődési és gazdasági leírása” című, az egyesület által jutalmazott s kinyomtatott mű megjelenéséről jelentés.
- c) A választmány jelentése az egyesület költségén a hosszafalusi műemlék-tanműhelyben képzett két növendék előhaladásáról s szaktanulmányok bevégezéséről.
- d) A választmány jelentése a váci kosárfonótanműhelyben az egyesület költségén elhelyezett három székely fiúról.
- e) Esetleg az alapszabályok értelmében fellevehető indítványok.
- 7) Felolvasások;
- a) Csikmegye történelméről — Imecs Fülöp Jákó,
- b) A megye közművelődési viszonyairól — Eltes Elek.
- c) A megye mezőgazdasági állapotáról — Deák Ignác.
- d) A csiki székely nyelvjárásról — Nagy László.
8. Kirándulás a tusnádi fürdőre, Szent-Anna tóhoz, torjai kénes barlanghoz; esetleg Borszékre.

Szeptember 1-én ismerkedési estély, szeptember 2-án közebéd.

Ezen nagygyűlésre az egyesület t. c. alapító és részvényes tagjai tisztelettel meghívotnak.

Budapest 1879. augusztus 6-án.

Hajós János. s. k.
az egyesület elnöke.

Buzogány Áron s. k.
az egyesület titkára.

Figyelmeztetés.

1. Az alábbi vaspályatársulatok részéről követhető árleszállítások engedélyeztetett:

a) A keleti vaspályán menet és jövet a II. kocsiosztályban III. oszt. egész jegyek, és a III.

osztályban II. oszt. féljegyek váltása mellett utazhatnak az egyleti tagok a gyűlésre augusztus 24-től szeptember 7-ig bezárólag. Az egyleti elnökség által e célra kiállítandó igazolvány a jegyváltásnál előmutatandó.

b) A tisza-vidéki és arad-temesvári vasuton ugyanazon kedvezmények mellett utazhatnak. Szabad poggyászul 25 kilogramm.

2. Azon tagoknak kik e kedvezményt igénybe kívánják venni, az egyesület elnökségétől Budapesten, vár, úr utca 31. sz. a. ebbeli személyes vagy levélbeli megkeresésre igazoló jegyek adhatnak ki.

3. A megjelenni kívánók az iránti szándékukat elszállásolásuk eszközölhetése végett szíveskedjenek a székely gyűlés intéző bizottságához Csik-Szerednűre néhány nappal előbb tudni adni.

FELHÍVÁS.

Az „Erdélyrészi házi ipar és iparfejlesztő egyesület” szükségesnek találván a hazai ipar emelése érdekében egy árucarnok felállítását, a melyben egyfelől a vevő közönség biztos lehessen a szigorú ellenőrzés által, hogy kizárólag hazai iparcikket talál, másfelől a termelő hazai iparosok teljes biztosítékot nyerjenek, hogy e csarnokban készítményeik az általuk meghatározott árban árusíthatnak el: egy ily árucarnoknak

„az erdélyi házi ipar- és iparfejlesztő egyesület árucarnoka”

cég alatt Kolozsvárt leendő felállítását iránt Demeter József kereskedő úrral szerződést kötött.

E szerződés értelmében egyesületünk Demeter József urat a saját egyesületi tanműhelyeiben készülő cikkek névze kizárólagos bizományosává tette s Demeter József ur kötelezte magát, hogy üzletében kizárólag hazai iparcikket tart, ezek között a hazai tanműhelyek és ipartanodák, valamint az egyesület választmánya által különösen meghatározott cikkek kötelezőségének tekintti üzlete számára beszerezni s mind ezen, mind az általa üzletébe önként felvett áruk után, a mennyiben ez iránt a termelő iparosok Demeter József úrral külön szerződésre lépni nem kívánnak, kiesinyben tíz, nagyobb a csomagolási költségen kívül 5% -nál több nyereséget nem vesz és nem követel. A kötelezettség teljesítésének s termelő iparosaink biztosítása végett pedig egyesületi választmányunk a maga részére Demeter József ur üzleti könyveinek és egész üzletének legszigorúbb ellenőrzését jogát követte ki.

A midőn tehát egyesületi választmányunk tudatja, hogy az egyesület tanműhelyeiben készülő cikkek csak Demeter József ur útján rendelhetők meg, van szerencsénk hazánk összes ipartanműhelyeinek igazgatóit és termelő iparosait hazafias tisztelettel felszólítani, hogy saját készítményeik elárúsíthatása és e hazafias célú vállalat sikerének előmozdítása végett bizalommal forduljanak Demeter József úrhoz s ipari terményeiket bizományba engedni, vagy ha ez nem lehetséges, a megrendelés eszközölhetése végett cikkekiből ezen árucarnok számára mintákat szíveskedjenek küldeni.

Az Erdélyrészi házi ipar- és iparfejlesztő egyesület választmánya nevében.

Békési Károly,
igazgató.

Gr. Esterházy Kálmán
elnök.

VIDEKI ELET.

Brassó, 1879. aug. 10.

Tekintetes szerkesztő ur!

A „Brassói magyar dalárda” egy készítendő egyesületi zászló javára a múlt hó 8-án egy majális rendezett.

Hogy a kiadások előre is fedezhetők legyenek, 50 kros részvények mellett aláírási íveket indítottunk meg, azon magyarázattal, miszerint a felülfizetések nyilvánosan nyugtáztatnak.

Ezen ígéretnek eleget teendő, tisztelettel kérjük fel szerkesztő urat, legyen szíves becses lapjának valamelyik rovatában az alábbi felülfizetéseinknek helyet engedni.

A „Brassói magyar dalárda” f. évi július hó 8-án egy egyesületi zászló megszerzése céljából kirándulást — majális rendezett.

A cél biztos keresztül vitele végett 50 kros részvények mellett aláírási íveket indított meg. Az 50 kros részvény lefizetése mellett felüladakoztak:

Stromszky Sándor 4 f. 40 k, Vauthier Henrik 2 f. 20 k, Szentiványi Gyula 1 f. 50 k, Löbl Wolfsohn 1 f. 50 k, Lévi Anna 70 k, Soós Ferenc és neje, Nagy Samu, Lemhényi Zsigmond, Batik József, Brenner Vilmos, Rápolti Károly, Tompa M. főjegyző, N. N. Száva Zakariás, László Márton, Malcher Mór, Dr. Weiss Ignác, Wolff József, Fára Péter, József Imre, Papp Ferenc, Mály István, Páncél Joachim, Bisztray Károly, Kovács József, Kovács Gábor, Simai testvérek, Cserey Gábor, Grünfeld S., Löbl Áronsohn, Steinhart Zsigmond, Semo Marie, Potgisser Ilon, Mátyás József, Nicol. Senius, Adler Leopold, Lázár Eneas, Sperling N., Vadady Rafael, Bíró Gyula, Daragics Elek, Dobrosi István, Szele István.

Valamint a t. felülfizetők, úgy a csak tisztán részvényt fizetők, nemes célú adakozásukért fogadják forró köszönetünket.

Bíró Sándor,
egyleti alelnök.

Kilin György,
egyleti jegyző.

SZINESZET.

Vasárnap Mureau „Szövetségesei” című 3 felvonásos vígjátéka került színpadra. A könnyű elegans darab a közönség osztatlan tetszését nyerte ki. Bár meséje nagyon szűkre van szabva, de éppen az a darab főerde, hogy mindamellett is élmény változatokban gazdag cselekvényei, gyors menete a közönség érdeklődését folytonos feszültségben tartják. Prielle Kornelia (Henriette) kedves játéka, bámulatos könnyűsége a közönségnél zajos tetszést aratott. Szathmáry (Mauri J.) ismét elemében volt. A játék sikerére kedélyes humora nagy befolyással volt. K. a. l. c. k. y (Rech Gaston) ügyes magatartással, szerepkörének elég helyes felfogásával alakított; Komáromy (Badinois) és Zádor (Montgerard) szintén emelték az előadást csinosan kivitt alakításaikkal.

Prielle Kornelia bucsuelőadása hétfőn volt a „Sphinx”-ben. A közönség, mely meg szokta becsülni az érdemet, ezúttal sem maradt adós az ünnepeit művésznő iránt. Mindjárt megjelenésekor falrendítő tapok és éljenek riadalában tört ki a közönség: ezáltal jött a szebből szebb virágcsokor zápora, a színtársulat szép babérkoszorúja. Pár percig, míg a virágokat összeszedhették, az előadás is szünetelt. Prielle K. ezen különben nem elég háládatos szerepben is elbűvölte a közönséget; különösen utolsó jelenetében a művészet utánozhatatlan magaslátán ragyogott. Elegans öltözékei általános feltűnést keltettek most is, mint minden megjelenése alkalmával. Mikor a közönség szünni nem akart tapsai között előadás végén többszörösen kihívta őt, a művésznő, mintegy bucsuzásul egészen előlépett a színpadon s láthatóan kellemes meglepetéssel köszöntötte meg a közönség tüntetéseit. Prielle Kornelia nálunk maradó, örökbeű emlékeket hagyott: itt hagyta magas művészi emléket. E város közönsége soha nem fogja feledni a művésznőt. Ő hazánkban talán az egyetlen kitűnőség, a ki az igazi természetesség mesterkéletlen bájával hódít, ki örökifjú lélekkel, fenkölt muzsaja szemével még sokáig fog ragyogni hazai művészetünk egén. Prielle Kornelia után első helyen kell említenünk Benkő Jolánt (Savignyné). Városunk közönsége előtt pár évvel ezelőtt már határozott sikerrel játszott s könnyed alakításával, tehetséggel párosult szorgalma által a közönség kedvence lett. Mai szerepében, mely mindenestre sokoldalú megfigyelést igényel, tiszta érzéssel, sok bensőséggel játszott. K. a. l. c. k. y (Savigny) is osztozott a sikerben, melyhez Komáromy (Astley) és Szathmáry (Lajardie) is jelentékenyen hozzájárultak. Zádor (De Chelles gr.) szokott nyugodtságával egyike volt a legjobb alakoknak, kár, hogy a fejér paróka alól kikandikáló barna haj kissé rontotta az illúsiót. Ha nem hát ez nem olyan ékeztető vétek, a min máskor segíteni ne lehetne. Morvayról (Ulrik) legjobb lesz hallgatnunk. Megjegyezzük itt még egyszer (és ezt a vidéki közönség kedvéért is tesszük), hogy e színtársulat tiszta játéka ritkaság vidéken. Csinos színpadi készletei emelik a hatást s új klasszikus darabjai bizony megérdemlik, hogy a vidéki művelt közönség is minél gyakrabban s minél számosságban látogassa az előadásokat.

KÜLÖNFÉLÉK

— Az erdélyi gazdák ötödik vándorgyűlését rendező tárlati bizottság gr. Kálnoky Pál és gr. Schweinitz Gyula elnökök jelenlétében ülést tartott a hó 12-én d. e. a megyeház nagytérben. A gyűlésre csupán az albizottságok alelnökei és jegyzői voltak ezúttal hivatalosak, hanem ezek is igen csekély számban jelentek meg. A tanácskozás tárgyát az október 2-án megtartandó vándorgyűlés és annak rendezése képezte. Megállapította a bizottság a tárlati helyiségek osztályozásait; ezek szerint a kiállítás a szöv. tanműhely, a Bazár a községi fiú iskola és a ref. középiskola épületében helyeztetik el megfelelő szakcsoportokban. A rendező bizottság továbbá átiratot küld az erd. gazd. egyesülethez, hogy Paget János, Zeyk József és Dr. Bánffy Dániel urak azon gazdákat, kik a Paget-féle angol juhajtával keresztezték juhaikat ezen juhoknak a kiállításra leendő bemutatására szólítsák fel. Hasonlóképpen átirat küldött a kolozsvári és brassói iparkamrákhoz a liszt-ja: érdekében egyszersmind, hogy a galaci s bukaresti konzulatust értesítse e kiállításról, felhívva a nevezett konzulatokat, hogy a tárlat megtekintésére képviselőket küldjenek hozzánk. A mennyiben a kiállításnál az expo rtickeknek nagy súly lesz fektetve, ezen megismerelésnek mind ránk, mind pedig a szomszéd országokra nézve gyakorlati eredménye is lesz. Majd gr. Bethlen Kamilló ur kérettel fel, hogy Kis- és Nagy-Küküllő megye börtelmelőit a

